KAITSEMINISTEERIUM

Riigikogu Kantselei

Meie: 19.11.2026 nr 5-7/26/73-6

riigikogu@riigikogu.ee

Kaitseliidu seaduse ja kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadus (välisriigi kodanike riigikaitsesse kaasamine) (962 SE) Kaitseministeeriumi ettepanekud

Riigikogu riigikaitsekomisjoni menetluses on Kaitseliidu seaduse ja kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadus (välisriigi kodanike riigikaitsesse kaasamine) (962 SE), millega soovitakse luua selge õiguslik alus NATO liikmesriigi kodanikest Kaitseliidu liikmete paindlikumaks kaasamiseks riigikaitsesse.

Kaitseministeeriumi hinnangul on vaja esitatud eelnõu muuta ja täiendada, ent vajalik on ära oodata ka Kaitseliidu keskkogu seisukoht antud eelnõu osas.

Kaitseliidu seaduse kohaselt on Kaitseliidu kõrgeim juhtorgan keskkogu (KaLS § 18 lõige 1) ning keskkogu pädevusse kuulub Kaitseliidu seaduse ja kodukorra muutmise algatamiseks ettepaneku tegemine ning organisatsiooni ja selle üldtegevust puudutavate küsimuste arutamine ning nende kohta arvamuse andmine (KaLS § 18 lõike 2 punktid 1 ja 7). Kuna keskkogu koguneb alles 2027. aasta jaanuaris, ei ole Kaitseliidul nende arvamust võimalik varem esitada.

Kaitseministeerium esitab eelnõule 962 SE järgmised ettepanekud ja palub juhtivkomisjonil kaaluda nende muudatusettepanekute tegemist:

1. Muuta eelnõu § 1 järgmiselt:

§ 1. Kaitseliidu seaduse muutmine

Kaitseliidu seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 4 lõike 1 punktis 4, § 32[1] pealkirjas ja sama paragrahvi lõigetes 2, 3, 6 ja 7, §-des 42 ja 43, asendatakse sõna „tegevliige“ sõnaga „tegev- ja välisliige“ vastavas käändes;

2) paragrahvi 23 lõikes 1 ja § 57 lõikes 2 asendatakse tekstiosa „toetaja-“ tekstiosaga „toetaja-, välis-“;

3) seadust täiendatakse §-ga 26[1] järgmises sõnastuses:

„§ 26[1]. Välisliige

(1) Välisliikmeks võib olla vähemalt 18-aastane Euroopa Liidu, NATO liikmesriigi või sellise riigi kodanik, millega Eesti Vabariigil on sõlmitud salastatud teabe vahetamise ja vastastikuse kaitse kokkulepe ning kes tunnustab Kaitseliidu eesmärki ja põhimõtteid ning soovib vabatahtlikult panustada sõjaliselt Eesti riigi kaitsesse.

(2) Välisliikmeks ei võeta isikut, kui esineb vähemalt üks käesoleva seaduse § 24 lõigetes 2, 3 või 3[1] nimetatud asjaolu.

(3) Välisliikmele võimaldatakse osaleda käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktides 2–6 sätestatud ülesannete täitmises.

(4) Välisliige ei või kuuluda käesoleva seaduse §-s 17 nimetatud kollegiaalse organi koosseisu.

(5) Välisliikmele ei laiene üksnes Kaitseliidu liikmestaatuse tõttu teise seadusega Kaitseliidule antud riikliku järelevalve või vahetu sunni volitus, kui seaduses ei ole sõnaselgelt sätestatud teisiti.

(6) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 viidatud asjaolude tõendamiseks või nende puudumise kinnitamiseks esitab isik elukoha- või kodakondsusriigi vastava pädeva asutuse väljastatud dokumendi.“;

4) paragrahvi 27 lõike 2 punktist 3 jäetakse välja sõnad „Kaitseliitu mittekuuluva“;

5) paragrahvi 30 lõikes 1, § 44, § 45 lõike 1 punktides 1–3, 5, 6, §-s 55 ja § 58 lõikes 6 asendatakse sõna „tegevliige“ sõnadega „tegev- või välisliige“ vastavas käändes;

6) paragrahvi 30 lõikes 3 asendatakse tekstiosa „Tegev- või toetajaliikme“ tekstiosaga „Tegev-, toetaja- või välisliikme“;

7) paragrahvi 30 täiendatakse lõikega 8^1 järgmises sõnastuses:

„(8^1) Välisliige arvatakse Kaitseliidust välja lisaks lõikes 8 sätestatud asjaoludele ka juhul, kui ta ei vasta § 26^1 lõikes 1 nimetatud tingimustele.“;

8) paragrahvi 32^1 täiendatakse lõikega 2^1 järgmises sõnastuses:

„(2^1) Enne välisliikmelt sõjaaja ametikohale nimetamiseks nõusoleku saamist teavitatakse teda kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kaitseväeteenistuse seaduse § 156^3 alusel ja tingimustel tegevteenistusse võtmisest ja sõjaaja ametikoha ülesannetest ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 32 lõikest 3 tulenevast mobilisatsioonikäsu täitmise kohustusest.“;

9) paragrahvi 43 täiendatakse lõikega 8^1 järgmises sõnastuses:

„(8^1) Välisliikmele võib anda Kaitseliidu relva ja laskemoona elukohas hoidmise õiguse üksnes Eestis asuvas elukohas, kui hoiutingimused vastavad käesolevas seaduses ja selle alusel sätestatud nõuetele.“;

10) paragrahvi 57 pealkirja täiendatakse pärast sõna „Tegevliikme“ sõnaga „, välisliikme“;

11) paragrahvi 57 lõigetes 1 ja 4 asendatakse sõna „Tegevliige“ tekstiosaga „Tegev- ,välisliige“ vastavas käändes;

12) paragrahvi 80 lõiget 1 täiendatakse pärast tekstiosa „§ 25 lõikes 1 ja lõike 3 punktides 2 ja 4,“ tekstiosaga „§ 26^1 lõike 1,“.

<u>Selgitus</u>

Välisriigi kodanike riigikaitsesse kaasamiseks tuleks kaaluda eraldiseisva liikmestaatuse loomist Kaitseliidu seaduse tähenduses. Kaitseliidu välisliikme ehk välisriigi kodanikust isiku puhul peaks isik vastama tegevliikmele kehtestatud tervise, väljaõppe, usaldusväärsuse ja muudele asjakohastele nõuetele. Selline lahendus võimaldaks kaasata välisriigi kodanikke riigikaitsesse õiguslikult selgemal ja sisuliselt põhjendatumal viisil, säilitades samal ajal Kaitseliidu liikmekategooriate eesmärgipärase eristuse.

Põhilised ettepanekud välisliikme kaasamiseks on järgmised:

1. Välisliige on vähemalt 18-aastane välisriigi kodanik, kes tunnustab Kaitseliidu eesmärki ja põhimõtteid ning soovib vabatahtlikult panustada sõjaliselt Eesti riigi kaitsesse. Välisriigi kodanik võib elada nii Eestis kui ka välisriigis.

2. Välisliikmele kohaldatakse samu sobivusnõudeid nagu tegevliikmele, mis on sätestatud KaLS §-s 24, välja arvatud kodakondsusnõue. Täiendavalt välistatakse liikmeks võtmine, kui isik ei ole Euroopa Liidu või NATO liikmesriigi kodanik või sellise riigi kodanik, millega Eesti Vabariigil on sõlmitud salastatud teabe vahetamise ja vastastikuse kaitse kokkulepe.

3. Kaitseliidul on sarnaselt teiste Kaitseliidu liikmetega õigus välisliikme liikmesuse arvestamiseks, liikmele esitatavate nõuete hindamiseks ja Kaitseliidu ülesannete täitmiseks töödelda välisliikme isikuandmeid, sealhulgas terviseandmeid. Näiteks terviseandmete kontrollimiseks esitab isik KaLS § 28 lõike 2 punkti 3 kohaselt kehtiva tervisetõendi, mis kinnitab, et füüsilise isiku terviseseisundit on kontrollitud vähemalt samaväärselt, kui seda tehakse mootorsõiduki juhtimisõiguse taotlemiseks vajaliku tervisetõendi väljastamisel. Välisliige peab vastama Kaitseliidu seaduses ettenähtud tervisekontrolli nõuetele, see tähendab, et kui mujal läbitud tervisekontroll vastab meie seaduses sätestatud nõuetele, ei pea seda uuesti läbima.

Kaitseliidu õigus isiku liikmeks sobivuse ja nõuetele vastavuse kontrollimisel toimub KaLS § 80 alusel ning see kohaldub Kaitseliidu liikmele, sealhulgas välisliikmele.

4. Liikmeks ei võeta isikut, kelle puhul on põhjendatud alus arvata, et tema liikmesus võib ohustada Eesti Vabariigi julgeolekut ning kes ei vasta seaduses sätestatud nõuetele. Isik tõendab liikmeks astudes nõuetele vastavust, näiteks esitades oma elu-või kodakondsusriigi vastava asutuse tõendi, et tal ei ole kehtivaid karistusi.

5. Välisliikmele võimaldatakse Kaitseliidu ülesannete täitmiseks vajalikku sõjaväelist väljaõpet. Välisliikme võib tema eelneval kirjalikul nõusolekul nimetada sõjaaja ametikohale. Enne nõusoleku andmist teavitatakse teda mobilisatsioonikäsu täitmise kohustusest, tegevteenistusse võtmisest mobilisatsiooni või sõjaseisukorra ajal ja sõjaaja ametikoha põhiülesannetest.

6. Sõjaaja ametikohale nimetatud välisliikme andmeid töödeldakse kaitseväekohustuslaste registris sarnaselt kaitseväekohustust võtta sooviva isikuga. Mobilisatsiooni või sõjaseisukorra ajal tuleneb tema ilmumise kohustus seadusest ja varem antud kirjalikust nõusolekust ning sõjaaja ametikohale asumisel võetakse ta tegevteenistusse.

7. Välisliikmele võib seaduses sätestatud nõuete täitmisel anda Kaitseliidu relvaloa ning Kaitseliidu relva. Tegevliikme relva soetamise õigust ei anta, sest tegevliikme relva Eestist väljaviimine ja välisriigis hoidmine eeldab eraldi seaduslikku alust.

8. Välisliige ei või kuuluda Kaitseliidu kollegiaalsetesse organitesse. Välisliikme staatus ei anna talle automaatselt tegevliikmele teise seadusega antud riikliku järelevalve ega vahetu sunni volitusi. See tagab, et Kaitseliidu toimimise seisukohalt keskseid funktsioone täidavad Eesti kodanikest Kaitseliidu liikmed, kellel on põhiseadusest tulenev lojaalsuskohustus.

2. Muuta eelnõu § 2 järgmiselt:

„§ 2. Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse muutmine

Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 32 lõikes 3 asendatakse sõna „tegevliikmeid“ tekstiosaga „tegev- ja välisliikmeid“.

Selgitus

Kriisiolukorra ja riigikaitseseaduse § 32 lõike 3 kehtiva sõnastuse kohaselt võib mobilisatsiooni käigus kohustada asuma täitma sõjaaja ametikoha ülesandeid sõjaväelise auastmega sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikmeid. Seoses Kaitseliidu seaduses tehtavate muudatustega, mille alusel saab ka välisliikme nimetada sõjaaja ametikohale, on vaja täiendada KORKS-i, et lisaks tegevliikmetele kohalduks mobilisatsiooninõue ka eelnõuga loodavale uuele liikmesuse vormile ehk välisliikmele.

Riigikogu menetluses esimese lugemise läbinud eelnõus sooviti § 2 muudatustega muuta ja täiendada kaitseväeteenistuse seadust. Kui juhtivkomisjon arvestab Kaitseministeeriumi tehtud ettepanekuid KaLS muutmise osas, ei ole vaja kaitseväeteenistuse seaduses teha muudatusi järgmistel põhjustel. KaLS § 32^1 lõike 2 muudatuse kohaselt võib nimetada sõjaaja ametikohale tema eelneva kirjaliku nõusoleku alusel lisaks kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikmele

ka välisliikme. Lisaks on juba kehtivas § 32^1 lõikes 5 sätestatud, et sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu liige (see hõlmaks nii tegev- kui välisliikme) loetakse sellel ametikohal olemise ajal kaitseväekohustust võtta soovivaks isikuks ja tema andmed kantakse kaitseväekohustuslaste registrisse kaitseväekohustust võtta sooviva isiku andmetena.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Martin Herem
minister